

EXTRÉMNI LEZEC GUIDO UNTERWURZACHER

HLAVNĚ SE NIKDY NEPOUŠTĚJ! zima 2013

EDICE ADVENTURE
KOKTEJL

everest

Časopis o horách, lidech a adrenalinu

Cena výtisku: 59 Kč / 2,95 €
pro předplatitel: 49 Kč / 2,20 €

SOPKY STŘEDOZEMĚ

PODNIKŇTE VÝSTUP NA
VRCHOLY Z PÁNA PRSTENŮ

VYSNĚNÁ

SEDMITISÍCOVKA

EXPEDICE NA NEJVYŠŠÍ VRCHOL AFGHÁNISTÁNU

4xALPSKÝ SKIALP

NAČERPEJTE INSPIRACI PŘED NADCHÁZEJÍCÍ SEZONOU

LIDUPRÁZDNÝ ALATAU PUTOVÁNÍ PODĚL LEVÁD ŤAN-ŠAN
ZAKÁZANÉ KRÁLOVSTVÍ HIMÁLAJ ROKU 1984 ŠPICBERKY

Cena výtisku: 59 Kč / 2,95 €

9 771213 184009 04

Himálaj

roku 1984

■ Po období čtyř těžkých klasických výprav na osmitisícovky z konce 60. a počátku 70. let se začaly názory na další zaměření čs. himálajského horolezectví měnit. Jednoznačně směrem k dalším prvovýstupům, ale bez využití služeb výškových nosičů a bez použití kyslíku jako podpůrného prostředku. Také k zaměření na výpravy na vrcholy nižší než 8000 m.

Koncem sedmdesátých letech naši špičkoví lezci té doby, realizovali řadu skvělých prvovýstupů a zimních výstupů v Alpách, Romsdalu, na Kavkaze i Pamíru. A také vzniklo několik krásných prvovýstupů na šesti a sedmitisícovky v Himálaji, např. SZ stěnou kašmírského Nunkunu (7135 m) v Garhwalu, S stěnou Kalanky (6931 m), S hřebenem na Bhagirathi III (6454 m) a absolutní prvovýstup na Bhagirathi IV (6193), dále první výstup na vrchol na Manaslu North II (7157 m). Dařilo se i v Andách sérií hodnotných prvovýstupů. Lezecký kádr pro možné supervýstupy na osmitisícové vr-

choly se výkonnostně výrazně posunul. Bez nadsázky lze tvrdit, že Poláci, Jugoslávci a my jsme patřili jednoznačně k elitě horolezectví té doby, navíc v našem případě při minimální podpoře horolezectví ze strany ČSTV, resp. státu, s omezenými možnostmi výjezdů do zahraničí, a až na výjimky s nutností financování expedic z vlastních prostředků účastníků. Významnou „podporou“ pro realizaci těchto výprav byla možnost aktivit horolezeckých oddílů v rámci „vedlejší hospodářské činnosti“, ze kterých byly akce oddílů včetně vysokohorských výprav financovány. V roce

Český horolezecký svaz

Lhotse Shar (vlevo), Jižní sedlo a Mount Everest ze západní stěny Makalu.

1984 odcestovalo do Himálaje celkem pět expedic. Tento rok lze jednoznačně označit za jeden z nejvýraznějších v historii čs. horolezectví, především díky výjimečnosti dvou prvovýstupů, a to J stěnou Lhotse Shar a Z stěnou Dhaulágiri I.

Lhotse Shar

V roce 1978 jsem navrhl vedení horolezeckého svazu cíl pro další „federální“ výpravu ČSHS - jižní stěnu Lhotse Shar. Inspirovaly mne snímky v publikaci Reinholda Messnera, v knize věnované italské expedici k J stěně Lhotse a prvovýstupu v alpském stylu na Hidden Peak (Due e un ottomila, v německém vydání Die Herausforderung). Vyskytla se řada oponentů, vesměs starších protagonistů expedic k Makalu. Navrhova-

ná cesta byla označována za příliš těžkou a výstup za nereálný. Po opakovaných diskusích měl nakonec předseda ČSHS Tibor Šurka pochopení. Uvědomil si, že tehdejší lezecký kádr borců, kteří zvládli ty nejextrémnější vý-

V roce 1984 odcestovalo do Himálaje celkem pět expedic. Tento rok lze jednoznačně označit za jeden z nejvýraznějších v historii čs. horolezectví.

stupy v různých pohořích světa, dával garanci na úspěch i v těžké a nebezpečné jižní stěně Lhotse Shar. V lednu 1980 padlo pozitivní rozhodnutí pro tento projekt. Na podzim stej-

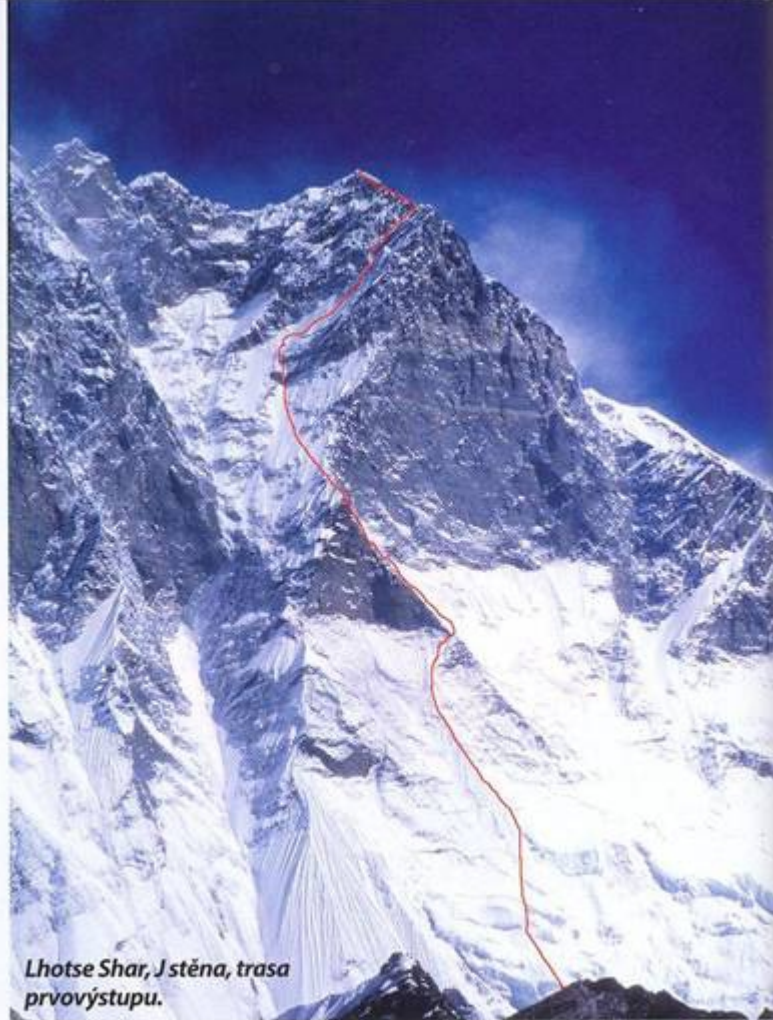
ného roku, během italsko-nepálské expedice k Mount Everestu a Lhotse, jsem třikrát vystoupil do údolí Imja Khola, abych pozoroval stěnu a pořídil fotodokumentaci. Po expedici, před odletem z Nepálu, jsem z pověření našeho

svazu požádal o povolení výstupu na Lhotse Shar jižní stěnou a „otevření“ tohoto vrcholu k výstupům. Nebyl totiž v té době na seznamu povolených expedičních štitů. Vzhledem ke společné výpravě s Nepálci vše proběhlo na ministerstvu turistiky s maximální vstřícností a tak jsem předložil oficiální žádost včetně nominace účastníků.

V návrhu byl vedoucím Tibor Šurka, já zástupcem vedoucího a nominace odpovídala výběru „trenérské rady“. Výprava byla načasována na rok 1982. Nepálci pak Lhotse Shar pro tento rok uvolnili k expedičním aktivitám.

Lhotse Shar, Mirek Šmíd při výstupu, v pozadí Z stěna Makalu.

Lhotse Shar, J stěna, trasa prvovýstupu.

Později došlo z iniciativy slovenské organizace JAMES k odvolání Tibora Šurky z funkce předsedy ČSHS. To zkomplikovalo mj. také realizaci výpravy, především z hlediska zajištění prostředků z rozpočtu ČSTV. Termin expedice se posunul na jaro 1984, a to pod vedením Ivana Gálfyho, ale s nominací členů výpravy v podstatě ve shodě s původní nominací z r. 1980. Prvovýstup 3000 metrů vysokou stěnou vedl jejím středem ve spádnicí vrcholu. Bylo vybudováno celkem šest výškových táborů, poslední ve výšce 7900 m.

Výstup komplikovaly četné sněhové laviny a těžké lezecké úseky nad výškou 6600 m. Rozhodujícím skutkem byl samostatný výstup Zola Demjána až na vrchol dne 20. 5., kdy obešel skalní stěnu, která odradila předchozí pokus Karla Jakeše a Jindry Martiše. O den později dosáhla vrcholu trojice Peter Božík, Joska Rakoncaj a Jarýk Stejskal.

Jak prožíval závěr výstupu Joska Rakoncaj? (Na vrcholech, Montana, 1997):

„Konečně stojíme nahoře na hřebeni. Již dlouho sněží a silná mlha znemožňuje i se-

bemenší výhled. Jsme zcela vyčerpaní. Peter Božík - Bóža sedí vedle mne s hlavou položenou na cepinu, zdá se že spí. Tíše říká: „Nejsem schopen udělat víc než tři kroky.“ Přesto se musíme překonat, nesmíme jen odevzdaně sedět. Je nutné pokračovat dále k vrcholu. Musíme zmobilizovat poslední zbytky vůle a podstoupit ten boj na ostří nože s neúprosným soupeřem - s hlubokým sněhem, ve kterém se chvílemi propadáme až po pás. Nakonec jsme za snahu přece jen odměněni, protože poslední úsek vrcholového hřebene je zcela vyfoukán a táhne se před námi jako výrazná pěšinka bez převějí a sněhu, vedoucí vzhůru k nejvyššímu bodu. Jeden krok, nadechnutí, další krok... vydechnutí. Po zhruba patnácti krocích následuje přestávka. Poslední metry se zdají nekonečné, ale nikdo z naší trojice se již nechce vzdát. Tak hoši, jsme nahoře. Co říkáš Bóžo? Oh... Uvolňujeme své nesmírné nadšení do šedé mlhy. Jsem podruhé na osmitisícovém vrcholu, Jarýk Stejskal poprvé a Bóža? Peter je poprvé na himálajské expedici, a přesto se zastavil až ve výšce 8400 m, protože zde naše cesta končí! Kolem dokola nevidíme vůbec nic, a tak pořizujeme pár vrcholových snímků. Pak již máme jedinou starost - sestoupit z tohoto nehostinného místa, z ledově chladného větrného bodu, kterého jsme po několikaměsíčních přípravách nyní dosáhli. A teď nás opravdu zajímá jen sestup. Stopy z výstupu nejsou vůbec zřetelné, ale naštěstí vidíme orientační

Dhaulágiri I, západní stěna, prvovýstupy - červeně československé, žlutě kazašská cesta.

Dhaulágiri I - západní stěna

vlaječku, udávající směr, ve kterém později pokračují fixní lana. Přecházíme přes svah a náhle nevidím nic - žádné stopy, žádné označení cesty. Zmocňuje se mě děs a musím si neustále opakovat - hlavně zůstaň klidný a nepodlehni panice. Najít správný směr v mlze a navíc na bílých pláních je vždy složité. Patrně jsme přešli sněhové pole příliš vysoko a je nutné ještě jednou trochu sestoupit. Psychické vypětí vzrůstá, vždyť jsme tak daleko od bezpečných míst. Konečně přece jen objevujeme v bílé mlze další označení cesty a také fixní lana. Najednou se uklidňujeme, sestup je zcela jasný. Mám pocit, jako kdybych byl již doma, před dveřmi svého bytu."

everestinfo

EXPEDICE ROKU 1984

Lhotse Shar (8400 m)

Prvovýstup jižní stěnou. Na vrcholu Zoltán Demján (20. 5.), Josef Rakoncaj a Jarýk Stejskal, Peter Božik (21. 5.)

Účastníci výpravy: Ivan Gálty (vedoucí), Marián Zatkó (zástupce vedoucího), Peter Božik, Zoltán Demján, Zdislav Drlik, Róbert Gálty, Karel Jakeš, Ladislav Kyrc, Jindřich Martiš, Stanislav Marlon, Igor Novák, Leopold Páleníček, Josef Rakoncaj, Jaromír Stejskal, Miroslav Šmíd, Leoš Chládek (lékař) a dva filmaři František Dostál a Emil Fornay.

Čho Oju (8201 m)

Výstup Z stěnou, na vrcholu všichni účastníci výpravy (13. 5.). Účastníci výpravy: Věra Komárková (v té době občanka USA), Dina Štěrbová, Ang Rita Sherpa, Norbu Sherpa.

Dhaulágiri I (8167 m)

Prvovýstup západní stěnou. Na vrcholu Jan Šimon, Karel Jakeš, Jarýk Stejskal (23. 10.)

Účastníci výstupu: Jiří Novák (vedoucí expedice), Petr Schnabl a Josef Rybička (zástupci vedoucího), Jan Ďoubal, Zuzana Hofmannová, Karel Jakeš, Karel Jerhot, Richard Kašták, Jindřich Martiš, Bohuslav Mrózek, Miroslav Mžourek, Jan Patočka, Jiří Pelikán (lékař výpravy), Pavol Rajtár, Jaromír Stejskal, Alena Stehliková, Stanislav Šilhán, Jan Šimon, Miroslav Šmíd a Gianluigi Visentin z Itálie.

Mount Everest (8848 m)

Výstup JZ stěnou, Polskou cestou. Na vrcholu Zoltán Demján, Jozef Psotka, Ang Rita Sherpa (15. 10.)

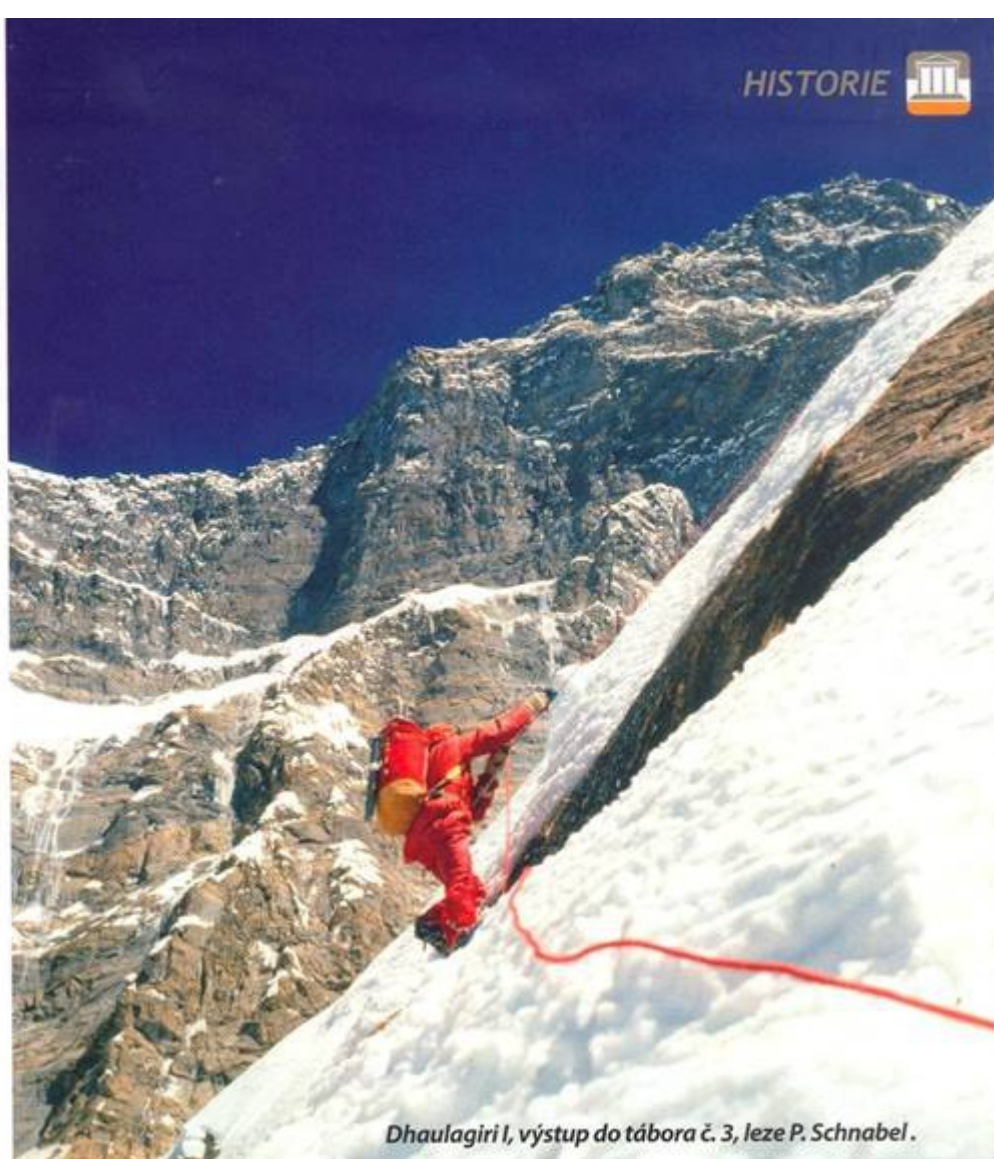
Účastníci výpravy: František Kele (vedoucí výpravy), Zdeněk Brabec, Zoltán Demján, Vincent Dubeň, Ivan Fiala, Jozef Just, Vladimír Launer, Rudolf Mock, Miroslav Neumann, Michal Orošín, Vladimír Petřík, Pavol Pochylý, Ján Provazník, Jozef Psotka, Marián Šajnoha, Ludovít Záhoranský, lékař Milan Skladaný a Milan Šimunič, filmaři Milan Matis a Miroslav Končok, vědečtí pracovníci František Zatkalík, Peter Mariot, Rudolf Midriak a Ján Drdoš.

Annapurna I (8091 m)

Pokus v severní stěně, Francouzská cesta (max. dosažená výška 6000 m)

Účastníci výpravy:

Ivan Urbanovič st. (vedoucí slovenské části), Ivan Urbanovič ml., Vladimír Tatarka, Jaroslav Michalko, japonští horolezci: S. Takegawa (vedoucí), Y. Kumagai, T. Kurosawa, Y. Shoji, Y. Yamazaki a P. Chirinan (Francie).

Dhaulágiri I, výstup do tábora č. 3, leze P. Schnabl.

Čho Oju

Malá výprava vznikla společným projektem dvou významných protagonistek výškového horolezectví Diny Štěrbové a v USA žijící Věry Komárkové. Dina měla za sebou několik výprav v Himálaji a v Hindúkuši (vrchol Nošaku v r. 1977) a Věra se proslavila především výstupem na Annapurnu I v rámci americké dámské expedice v r. 1978 - byl to tehdy teprve 5. výstup na vrchol! Původně měla být tato ženská výprava početnější, ale švýcarské členky z expedice odstoupily. Osamělá dvojice si najala dva vynikající nepálské výškové nosiče - famózního Ang Rita Sherpu a Norbu Sherpu. Cílem se stala Z stěna s „Messnerovou variantou“ s nástupem z Nepálu, tedy bez oficiálního souhlasu z čínské strany. V 80. a na počátku 90. let nebyly však jedinou skupinou, která zvolila tuto formu. Později začali Čičané pohyb na tibetské straně Čho Oju zásadně kontrolovat. Po vybudování pěti táborů následoval závěrečný útok při částečném použití kyslíkových přístrojů, Dina ale došel kyslík v přístroji po několika minutách. Dne 13. 5. dosáhla čtveřice společně vrcholu.

Dhaulágiri I

V roce 1981 se začala formovat další prestižní výprava, a to pro rok 1984, která měla následovat po plánované expedici na Lhotse Shar

v r. 1982. Uvažovalo se o Nuptse, JZ stěně, ale žádost o povolení výstupu Nepálci odmítli, a tak dalším cílem bylo Dhaulágiri I, zprvu SV stěna, později v té době zcela panenská Z stěna, případně SZ hřeben. Podkladem k této odvážné úvaze byly nepříliš zřetelné snímky z časopisu La Montagne, pořízené během pokusu Francouzů na JZ piliři, a později jedna fotka italské výpravy z r. 1976, použitá na naší pohlednici. Západní stěna nebyla zásadněji zdokumentována, a tak jsme se nakonec opravdu vydali do neznáma. Západní stěna Dhaulágiri, vysoká 4400 m, představuje bezkonkurenčně nejmohutnější horskou skalní stěnu planety. Jednalo se o projekt nikoliv státní expedice, jako např. Lhotse Shar, ale o akci hrazenou účastníky z aktivit tzv. vedlejší hospodářské činnosti, tzn. příjmy z natírání kominů, střech atd. Devizové prostředky byly získány v rámci dvou výměnných oddílových akcí s italskými horolezci. Expedice Lhotse Shar byla posunuta z různých důvodů na rok 1984. A tak bylo aktivit pro jediný rok hodně, ale tehdejší horolezecká špička byla široká, takže sestavení dvou kvalitních týmů nebylo problémem. Čtveřice Karel Jakeš, Jindra Martiš, Jarýk Stejskal a Mirek Šmíd se zúčastnila obou výprav. Komplikace s transportem vybavení nákladními vozy, způsobené problémy na pákistánsko - indické hranici, ovlivnily průběh expedice stejně jako

slovenskou výpravu na Mount Everest. Až na členy z nákladáku se sešli všichni účastníci výpravy v Káthmándú. Ovšem základní vybavení chybělo, až na část nadměrných zavazadel, která se podařila do Nepálu protlačit lezecky. A tak se řada výstroje a výstroje dokoupila v Káthmándú. To umožnilo rozjet expedici podle původního časového plánu. Navíc jsme v základním táboře koupili dvě buvolí telata, takže jsme měli dodávku mléka a jogurtů od pastevců. To nám z hlediska stravování pomohlo. Po příchodu do základního tábora pod zcela neznámou stěnu jsme řešili základní problém, kudy vést výstup. Středem stěny vedla jednodušší, ale dost riskantní trasa ohrožovaná lavinami. Vpravo se pak nabízel výrazný pilíř, těžký, ale bezpečnější. Po dvou dnech pozorování stěny zvítězila logičtější klasická linie. Komplikaci pravidelných lavin z centrálního žlabu jsme řešili zásadou překročit tento úsek k 3. táboru do 8 hodin ráno. Když došel pod stěnu Petr Schnabl s vybavením z nákladáku, měli jsme již vybudován 2. výškový tábor. Nepříznivé počasí vyvolalo dvakrát prodloužení výpravy. Pátý výškový tábor na SZ hřebeni byl vybudován ve výšce 7600 m. Další postup po SZ hřebeni zprvu zajišťoval Jindra Martiš, další

Lhotse Shar, na vrcholu Jarýk Stejskal a Joska Rakoncaj (vpravo).

členové měli po rychlém výstupu do tohoto tábora výškovou nemoc. Další nadějný pokus o vrchol absolvoval Mírek Šmíd, ale z výšky 8000 m se vrátil. V závěru výpravy odešla ze základního tábora část účastníků, včetně Mirka Šmída po jeho neúspěšném pokusu o dosažení vrcholu. Do Káthmándú jsem se vrátil i já z důvodů řešení obnovy propadlých tranzitních viz pro nákladní vůz i prodloužení výjezdnic doložek z důvodu

zpoždění výpravy. V základním táboře zůstali pouze lezci s ambicemi na dosažení vrcholu, a vedení se ujal Pepa Rybička. K rozhodujícímu pokusu vyrazila trojice Jakeš, Stejskal a Šimon.

Vyprávění Jarýka Stejskala (Na vrcholech, Montana, 1997):

„Zdá se, že nám nebe přeje. Venku fičí, ale na okolní svahy začíná svítit slunce. S Šimou (Honza Šimon) vaříme čaj do termosek. Karel již vyrazil, ani se nenajedl. Kolem osmé, hodinu po něm, opouštíme jeskyni. Vypadá to zde jak po boji: všude zbytky čaje, jídla a věci, které už nahoře potřebovat nebudeme. Kousek nad jeskyní traverzujeme do severní stěny, kde je tvrdší sníh, i když svah je strmější. Šima je nejrychlejší, snažím se, abych se příliš nezpozdlil. Dýchá se mi těžce. Mám pocit, jako by mi pracovala jen polovina plic. Na vrcholovém hřebeni dostihneme Karla. Jsme ve výšce 8100 m, na vrchol již zbývá pouze 70 m převýšení, široký vrcholový hřeben je však velmi dlouhý. Jsme zcela vystaveni větru, terén je vyfoukaný na led. Šima si schovává do skalní spáry náhradní rukavice. Vystupují společně s Karlem. Vítr nás občas strhává na zem. Šima se vzdaluje a ztrácí se nám z dohledu. Setkáváme se s ním, až když se vrací. „Tak jaké to bylo?“ Odpovídá - už to nemáte daleko, asi patnáct minut, ale na vrcholu hrozně fouká. Blahopřejeme mu. Je mu pětadvacet a dosáhl první osmitisícovky. Kolik jich ještě bude mít? „Počkám na vás v jeskyni. Zuby!“ vysvětluje a pospíchá dál. V jedenáct hodin jsme ve výšce 8167 m i my. Vrchol je z poloviny zavátý sněhem, z druhé trčí holá skála. Máme krásný výhled na skupinu Annapurna. Mechanicky pořizujeme vrcholové snímky a asi po čtvrt hodině začínáme sestupovat. Vrcholovým hřebemem a pak znovu do severní stěny. Strmější

Dhaulágiri, Z stěny, italský lezec G. Visentin.

úseky překonávám obrácený ke svahu a jistím se cepinem. Přecházím do západní stěny a vyčerpaný přicházím k jeskyni. Šima je pryč, asi sestoupil až do pětky. Ani se nechci dlouho zdržovat, ale mám zoufalou žízeň, musím si uvařit čaj. Karel přichází o půl hodiny později. „Jdu dál. Chci sejít až do čtyřky,“ zakřičí. Bere si věci a mizí, ale... „zapomněl sis úvazek, osmu a jummy“ křičím na něho. Kroutí hlavou, že to nejsou jeho věci. To není možné, to by znamenalo, že tady Šima nebyl! Nechci připustit, že by se mu něco stalo. Určitě si neuvědomil, že má v jeskyni věci a hnál se dolů. To by se mu podobalo. Ale přesvědčit sebe samého se mi nedaří. Bez těch věcí přeci nemohl sestupovat po fixech! Nedá mi to, a místo sestupu znovu vystupuji nahoru. Ve spáře mezi skalami jeho rukavice nebyly, jinak bych si jich při sestupu všiml. Dostávám se asi 100 m nad jeskyní a v místě, kde jsme při sestupu traverzovali ze severní stěny zpět na severozápadní hřeben, jsem upozoroval na sněhové plotně rýhy. Od maček určitě nebyly, spíše od loktů. A pod plotnou se terén lámal kolmo do západní stěny....“

Západní stěna Dhaulágiri nás očarovala, a tak následovaly další výpravy s prvový-

stupy v letech 1985 a 1988. Při té poslední s námi byli přátelé z Kazachstánu, které stěna též okouzila, a tak se tam v r. 1991 vypravili i oni. Nikdo jiný již nezanechal, s výjimkou španělského nepovedeného a tragického pokusu z r. 1989, v této fantastické nejvyšší skalní stěně Země jakékoli stopy.

Mount Everest

Myšlenkou výstupu na Mount Everest se zabývalo více osobností čs. horolezectví již koncem 70. let, mj. Ivan Gálffy, ale také Ivan Fiala. Nakonec se projekt podařil výpravě slovenské horolezecké organizace JAMES. Výprava měla kromě lezeckého programu i široké vědecko-výzkumné zaměření, celkovým vedoucím byl František Kele, horolezeckým šéfem pak Ivan Fiala. Expedice měla 24 členů, z toho 15 horolezců. Původním cílem bylo zopakování obtížného skalního piliře JZ stěny (Sověti 1982). Pro zpoždění nákladního vozu, vezoucího do Nepálu základní vybavení, zvolil vedoucí výstup Polskou cestou v pravé části JZ stěny, která v horní části pokračuje klasickou výstupovou trasou. To způsobilo odstoupení Ivana Fialy z vedení dalšího výstupu. První pokus

o dosažení vrcholu družstvem Jozef Just, Ang Phurba se nepodařil. Druhý pokus se opět nepodařil, a tak až 3. družstvo – Zoltán Demján, Jozef Psotka a Ang Rita Sherpa dosáhlo vrcholu dne 15. 10. Dosáhli ho bez použití kyslíkových přístrojů. Pro návrat zvolili jednodušší normální cestu JV hřebenem do J sedla, kde působila holandská výprava. Při dramatickém individuálním sestupu Jozef Psotka po pádu k úpatí trasy normální cesty zahynul.

Annapurna I

Expedice „Tokyo - Tatra“, vedená Ivanem Urbanovičem starším a Shunji Takegawou z Japonska, si vybrala za cíl klasickou cestu Francouzů v S stěně Annapurny. Do základního tábora se dostali poměrně pozdě, a vzhledem k špatným povětrnostním podmínkám a hlubokému sněhu dosáhli pouze výšky 6000 m. V závěru pobytu vystoupila trojice Takegawa, Tarkar a Urbanovič ml. bez oficiálního povolení v prvovýstupu na jižní předvrchol (6800 m) Nilgiri North (7061 m).

 Text: Jiří Novák, citace Jaryka Stejskala a Josky Rakoncaje.

Foto: Jiří Novák, Jaromír Stejskal, archiv: Marián Šajnoha a J. Novák

Máš rád Alpy? Díky kombinovanému členství ČHS a OEAV jsi tu jako doma.

Jezdíš do Tater? Člen ČHS bydlí na řadě chat za polovinu.

Lezeš na skalách v tuzemsku? Jako člen ČHS podporuješ bezpečné jištění a vyjednávání povolení.

Hlavní partneři:

Hlavní mediální partner:

www.lezec.cz

Mediální partneři:

www.horyinfo.cz

www.pohora.cz